

РЕПУБЛИКА СРПСКА

ВЛАДА

КАБИНЕТ ПРЕДСЈЕДНИКА

Трг Републике Српске 1, Бања Лука, тел: 051/339-103, факс: 051/339-119, e-mail:kabinet@vladars.net

Број: 04.1.894-1/23

Датум: 27.04.2023. године

Његова екселенција Антонио Гутереш

Генерални секретар

Уједињене нације

1 United Nations Plaza

New York, New York, USA 10017-3515

Поштовани генерални секретару,

Са циљем да помогне Савјету безбједности у предстојећој дебати о Босни и Херцеговини (БиХ), Република Српска, један од два аутономна ентитета који чине Босну и Херцеговину и као страна потписница међународних уговора који чине Општи оквирни споразум о миру у Босни и Херцеговини, доставља приложени Двадесет и девети извјештај Савјету безбједности Уједињених нација. У Извјештају се апострофира посвећеност Републике Српске Дејтонском споразуму и њено увјерење да БиХ може бити успјешна ако се Споразум буде вјерно спроводио.

У првом дијелу Извјештаја, наглашава се потреба да сви релевантни актери поштују и придржавају се Дејтонског споразума, укључујући децентрализовану уставну структуру БиХ. У другом дијелу, Извјештај се осврће на значајан напредак у политичкој сфери који је БиХ постигла од избора одржаних у октобру 2022. године. У трећем дијелу, говори се о напорима на европским и регионалним интеграцијама и још једном потенцира посвећеност Републике Српске путу БиХ у ЕУ. У четвртном дијелу, истиче се да је мир у БиХ ненарушен, упркос застрашивању кроз изјаве којима се тражи додатно страно уплитање. Коначно, у петом дијелу, аргументује се да страно уплитање - као што су противправне одлуке високих представника - подрива развој и стабилност БиХ.

Молимо да овај акт и приложени Извјештај доставите чланицама Савјета безбједности. Уколико Вама или чланицама Савјета безбједности буду потребне додатне информације или уколико будете имали питања у вези са садржајем Извјештаја, биће нам задовољство да Вам их доставимо.

С поштовањем,

ПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ

Радован Вишковић

**Двадесет и девети извјештај Републике Српске Савјету
безбједности Уједињених нација**

Април 2023.

Двадесет и девети извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Садржај

I. Да би БиХ успјела, све стране морају поштовати и придржавати се Дејтонског споразума.....	5
А. Република Српска је посвећена територијалном интегритету и уставном поретку БиХ	5
В. Босном и Херцеговином се мора управљати онако како је дефинисано Дејтонским споразумом, што подразумемијева и Устав БиХ	5
С. Управљање и администрација на ентитетском нивоу не дестабилизују ситуацију, напротив, што су признали и творци Дејтонског споразума.....	6
Д. Нико нема право да законе БиХ доноси путем одлука.....	8
II. Политички напредак након одржаних избора.....	10
А. Брзо формирање коалиционе власти на нивоу БиХ	10
В. Нова коалициона влада Републике Српске	13
С. Покушаји СДА да саботира функционисање на нивоу БиХ и сарадњу између народа	13
III. ЕУ и регионална интеграција.....	14
А. Кандидатски статус.....	14
В. Опредијељеност Републике Српске за европске интеграције БиХ.....	15
С. Договорени механизам координације мора се досљедно поштовати	15
Д. Пошто је БиХ стекла статус кандидата за чланство у ЕУ, вријеме је да се БиХ поштује као потпуно суверена.....	16
1. Да би БиХ била суверена, ОХР мора бити затворен	16
2. Да би БиХ била суверена, судије Уставног суда БиХ морају бити држављани БиХ	17
Е. Блокада средстава ЕУ за пројекте у Републици Српској је контрапродуктивна....	17
Ф. Регионална интеграција	18
IV. БиХ је сигурна и безбједна	18
А. Рат у Украјини ни на који начин није повезан са БиХ	18
В. Дјела и ријечи које покреће вјерска и национална мржња треба да наиђу на општу осуду	19

1.	Недавне изјаве и акти националне и вјерске нетрпељивости	19
2.	Опредијељеност Републике Српске за вјерско и национално помирење	21
V.	БиХ је потребно мање стране интервенције, а не више.....	21
A.	Утицај у земљи који је дестабилизује у највећој мјери је мијешање странаца који, изгледа, нису прочитали Дејтонски споразум	21
B.	Међународно мешетарење успорава политичко сазријевање БиХ и спречава рјешавање осјетљивих политичких питања, као што је питање државне имовине.....	22
C.	ОХР је највећи извор проблема у БиХ и мора бити затворен	24
D.	Страни актери треба да престану да се мијешају у изборе и политику у БиХ	27
1.	Изјаве страних актера у којима се наводи, без доказа, да су изборни резултати лажни, биле су непромишљене.....	27
2.	На десетине милиона долара потрошене су у настојању да се утиче на политику	28
E.	Међународно право обавезује дипломате да се уздрже од мијешања у унутрашње ствари државе домаћина	28
F.	Уставни суд БиХ, у ком главну ријеч воде странци, пати од заслужене кризе легитимитета	29
1.	Контрола над Уставним судом БиХ у рукама страних судија подрива његов легитимитет	29
2.	Противправност немушних одлука Уставног суда БиХ додатно нарушава легитимитет Суда	31

Двадесет и девети извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Кратак преглед

Република Српска, као страна уговора који чине Дејтонски мировни споразум из 1995. године и један од два аутономна ентитета који чине Босну и Херцеговину (БиХ), доставља овај двадесет и девети извјештај Савјету безбједности Уједињених нација, који је Влада Републике Српске усвојила 27. априла 2023. године.

Дио I: Да би БиХ успјела, све стране морају поштовати и придржавати се Дејтонског споразума

У првом дијелу Извјештаја истиче се неопходност да сви релевантни актери поштују и придржавају се Дејтонског споразума. Република Српска још једном потврђује своју посвећеност Споразуму, као и суверенитету, територијалном интегритету и уставном поретку БиХ.

У овом дијелу такође се објашњава зашто је децентрализована структура утврђена Уставом БиХ (Анекс 4. Дејтонског споразума) од суштинског значаја за одржавање стабилности и напретка у земљи са дубоко укоријењеним међунационалним неповјерењем. Инсистирање Републике Српске на вјерном спровођењу децентрализованог уставног поретка БиХ је, стога, стабилизациони корак. Сасвим је логично да Република Српска обавља своје уставне надлежности између осталог и зато што има најефикаснију власт у БиХ.

Коначно, аргументује се да у демократском уставном поретку БиХ нема мјеста за страног званичника који тврди да његова ријеч има снагу закона. Чак и да је њемачки политичар Кристијан Шмит прописно именован на позицију високог представника (а није), ни Дејтонски споразум ни било који други извор права не дају високом представнику овлашћења да уопште доноси било какве обавезујуће одлуке, а камоли да се понаша као страни диктатор.

Дио II: Политички напредак након одржаних избора

У другом дијелу Извјештаја тежиште пажње стављено је на значајан политички напредак који је БиХ постигла након избора одржаних у октобру 2022. године. Након избора, у рекордном року постигнут је политички споразум бошњачких, српских и хрватских странака на нивоу БиХ. Потписници споразума обећали су да ће радити на задацима које је неопходно испунити у сврху чланства у ЕУ, уз поштовање уставне структуре БиХ. Током првих мјесеци сарадња је углавном била успјешна, а БиХ је у марту одобрила годишњи буџет за институције на нивоу БиХ.

Као и обично, Република Српска је у кратком року након избора формирала нову коалициону владу. Обећала је тијесну сарадњу са владом другог ентитета у БиХ, Федерације БиХ, чим буде формирана.

Дио III: ЕУ и регионална интеграција

Трећи дио Извјештаја бави се интеграцијом БиХ у Европску унију (ЕУ), као и напорима усмјереним на регионалну интеграцију. Одлука Европског савјета из децембра 2022. године којом се БиХ додјељује статус кандидата за чланство у ЕУ представља важну прекретницу, а Република Српска се нада и очекује да ће допринијети напорима на интеграцијама у ЕУ, и на нивоу БиХ и у ентитетима. Република Српска остаје посвећена спровођењу неопходних реформи на путу БиХ ка чланству у ЕУ, истовремено водећи рачуна да се поштују уставне надлежности свих нивоа власти. Да би БиХ остварила напредак ка чланству у ЕУ, од суштинске је важности да се досљедно поштује механизам координације који је договорило политичко руководство БиХ 2016. године.

У овом дијелу такође наглашавамо да је, с обзиром на то да је стекла статус кандидата за чланство у ЕУ, крајње вријеме да се БиХ поштује као потпуно суверена. Континуирано присуство Канцеларије високог представника (ОХР) у БиХ - стране силе која присваја и врши неограничену, деспотску власт над грађанима БиХ - очигледно је неспојиво са суверенитетом БиХ и, као што је и сама ЕУ признала, интеграцијом БиХ у ЕУ. Још једно ограничење суверенитета БиХ и препрека интеграцији у ЕУ је наставак улоге странаца у Уставном суду БиХ, што је прелазна мјера која је требало да буде стављена ван снаге пет година након Дејтонског споразума. Европска комисија такође је констатовала да је присуство страних судија у Уставном суду БиХ неспојиво са европским интеграцијама.

Уз то, објашњава се зашто финансијске санкције ЕУ против Републике Српске подривају интеграцију БиХ у ЕУ. Европска унија ускраћује Републици Српској финансирање у износу од неколико стотина милиона евра. Иако је Република Српска и даље посвећена европским интеграцијама БиХ, такве казнене мјере слабе ентузијазам и Републике Српске и њених грађана за ЕУ.

Коначно, у трећем дијелу Извјештаја потврђује се подршка Републике Српске напорима на регионалној интеграцији, као што су иницијатива „Отворени Балкан” и „Берлински процес”.

Дио IV: БиХ је сигурна и безбједна

У четвртм дијелу Извјештаја, наглашава се да је мир у БиХ ненарушен, упркос изјавама неких који шире страх и позивају на страно уплитање у још већој мјери.

Као што мисија EUFOR-Altea досљедно наводи, нема пријетње миру, који влада у БиХ више од 27 година. Уз то, тврдње да Република Српска служи спољној политици неке стране државе просто су апсурдне. Република Српска је увијек дјеловала само у најбољем интересу својих грађана, а њени ставови у погледу ентитетских права загарантованих Дејтонским споразумом непромијењени су већ дуго низ година. Што се тиче рата у Украјини, Република Српска се не сврстава ни на једну страну, иако је изјавила да се територијални интегритет Украјине мора поштовати, а ратне злочине које су починили појединци на обје стране треба процесуирати.

Иако су недавне изјаве и изливи националне и вјерске нетрпељивости на Западном Балкану за жаљење и показују да су националне тензије и даље присутне, реакције политичких лидера показују да политичко руководство широм БиХ остаје посвећено миру. Република Српска наставља да штити вјерске слободе и промовише међунационално помирење.

Дио V: БиХ је потребно мање, а не више стране интервенције

У петом дијелу Извјештаја објашњава се да страно уплитање у БиХ, иако често добронамјерно, подрива развој и стабилност БиХ. Многе стране дипломате, без разумијевања сложене историје, културе и уставног поретка БиХ, обављају своју дужност у БиХ тако што покушавају да микроуправљају БиХ када је тој земљи једино потребно да њени народи сами рјешавају своје проблеме.

Страно уплитање - посебно ОХР-а - успорава политичко сазријевање БиХ и спречава развој духа компромиса који је од суштинског значаја за напредак, посебно у вишенационалној земљи попут БиХ. Истакнути примјер штетних посљедица ОХР-а је контроверза око државне имовине, коју је изазвао ОХР својим мешетарењем и коју би домаће странке ријешиле још прије деценију да није било његово додатног уплитања.

Поред тога, чак су и бивши високи представници закључили да је ОХР постао кључан извор, а не рјешење проблема БиХ. Бивши високи представник Карл Билт недавно је поновио да је ОХР дуго био „дио проблема“ у БиХ, а бивши високи представник Волфганг Петрич у интервјуу из марта 2023. године истиче да је даље посезање за диктаторским овлашћењима ОХР-а „рецепт за катастрофу“. Као што је Михаел Мартенс из *Frankfurter Allgemeine Zeitung-a* недавно написао о БиХ:

тамо нема политичких затвореника, нико није мучен у затворима у земљи, безбједно је критиковати све странке у земљи, постоји разноврсна медијска сцена и редовни демократски избори . . . више пута су за резултат имали мирну промјену власти и нове коалиције. По ком праву у таквој земљи постоји недодирљив гувернер са пуним овлашћењима, као да је

у Британској Индији морао да носи терет бијелог човјека
Радјарда Киплинга?

Друга тема којом се бавимо у овом дијелу је страно мијешање у изборе и политику у БиХ. Изјаве одређених страних дипломата које сугеришу, без доказа, да су избори у БиХ 2022. намјештени, крајње су неодговорне и потенцијално воде дестабилизацији. Штавише, на десетине милиона долара које су стигле из иностранства у настојању да се утиче на политику и јавно мњење у БиХ дале су контрапродуктивне резултате.

У овом дијелу такође наводимо да дипломате из неких земаља дрско крше своју обавезу немијешања у унутрашње ствари земље домаћина, како то захтијева Бечка конвенција о дипломатским односима. Њихово потпуно непоштовање обавеза према међународном праву показује цинично одбацивање владавине права, а њихово лицемјерје природно уноси и елемент неповјерења у дипломатске односе.

На крају, анализирамо разлоге заслужене кризе легитимитета Уставног суда БиХ у ком доминацију имају странци. Легитимитет Суда нарушен је чињеницом да је под контролом тројице страних судија који су именовани у оквиру онога што је требало да буде поратна прелазна мјера у трајању од само пет година. Легитимитет Суда додатно је нарушен неуспјехом судијске већине да заштити Устав БиХ, те тенденцијом да одлуке доноси на основу политике, а не закона, често уз непримјерено уплитање са стране.

Република Српска остаје чврсто определијелена за Дејтонски споразум, укључујући и Устав БиХ, и увјерена је да БиХ може успјети ако Споразум буде вјерно спроведен.

I. Да би БиХ успјела, све стране морају поштовати и придржавати се Дејтонског споразума

1. Основни принцип којим се руководи политика Републике Српске је стриктно придржавање Дејтонског споразума из 1995. године, уговора којим је окончан рат у БиХ 1992-1995, као и инсистирање да га поштују и други актери унутар и ван БиХ. Република Српска је убијеђена да су успјех и напредовање БиХ могући само уз поштовање Дејтонског споразума. За БиХ једноставно не постоји одржива алтернатива.

A. Република Српска је посвећена територијалном интегритету и уставном поретку БиХ

2. Посвећеност Републике Српске Дејтонском споразуму значи и посвећеност суверенитету, територијалном интегритету и уставном поретку БиХ. Република Српска нема план за отцјеplење од БиХ нити је предузела кораке у том правцу. Република Српска само настоји да заштити властите надлежности које су загарантоване Уставом БиХ.

3. Приврженост Републике Српске Дејтонском споразуму такође укључује непоколебљиву посвећеност миру. Република Српска и њено руководство досљедно искључују било какву употребу насиља, чак и када неки лидери бошњачке заједнице у БиХ прибјегавају ратоборној реторици. Како је недавно рекла предсједавајућа и српски члан Предсједништва БиХ, Жељка Цвијановић, „Изазови у БиХ су искључиво политичке, а не безбједносне природе и они треба да се рјешавају дијалогом, као у свим демократским земљама“.

B. Босном и Херцеговином се мора управљати онако како је дефинисано Дејтонским споразумом, што подразумева и Устав БиХ

4. Дејтонски споразум из 1995. године не само да је успоставио трајни мир у БиХ, већ је, кроз Устав БиХ, створио формулу за стабилност и демократско управљање у земљи са три дубоко подијељене етничке групе (Бошњаци, претежно муслимани, Срби, претежно православни, и Хрвати, претежно римокатолици), оптерећене вјековним сукобима које су најчешће покретале империјалне силе у борби за контроли над Балканом.

5. Дејтонски споразум одговорио је на дубоко укоријењено неповјерење између народа у БиХ успостављањем децентрализованог уставног система који већину функција власти даје ентитетима и уставних механизма конципираних тако да сваком од три конститутивна народа у БиХ дају увјеравање да њима неће доминирати један или друга два народа.

6. Кључно је да децентрализовану уставну структуру БиХ успостављену Дејтонским споразумом поштују актери унутар и изван БиХ. Једноставно не постоји алтернатива

дејтонској формули којом би се осигурала будућа стабилност и напредак БиХ, а они који непромишљено сугеришу да механизме узајамне контроле успостављене Дејтонским споразумом треба одбацити или ревидирати, не нуде изводљиву алтернативу.

7. Република Српска и њено руководство наставиће да раде на заштити права која су Републици Српској загарантована Уставом БиХ, и то политичким и правним средствима, уз став да БиХ може успјети и напредовати само ако се буду штитила права ентитета и конститутивних народа.

С. Управљање и администрација на ентитетском нивоу не дестабилизују ситуацију, напротив, што су признали и творци Дејтонског споразума.

8. Неки противници Републике Српске тврде да њено инсистирање на вјерној имплементацији Устава БиХ угрожава стабилност БиХ. Ова тврдња окреће стварност наглавачке. Устав БиХ, договорен у Дејтону, чува мир и стабилност већ више од 27 година - без иједног случаја насиља међу народима - управо зато што је прилагођен политичкој и историјској стварности БиХ, коју карактеришу три народа чији припадници страхују од доминације једног или оба друга народа. Ништа више не стабилизује БиХ од инсистирања на вјерној имплементацији њеног устава.

9. Република Српска никада није тражила да врши никакве надлежности осим оних које су јој већ повјерене Уставом БиХ. Штавише, чак ни не покушава да врши било какве надлежности које није имала, без оспоравања, у годинама након потписивања Дејтонског споразума. Уз то, Република Српска је у више наврата јасно ставила до знања да остаје привржена суверенитету, територијалном интегритету и уставном поретку БиХ и да нема план да се отцијепи, ни *de facto* ни *de jure*. Далеко од тога да доводе у питање уставни поредак БиХ, напори Републике Српске да настави са вршењем одређених уставних надлежности које јој припадају представљају покушај да се тај поредак врати.

10. Опште је познато да је Влада Републике Српске у Бањалуци најефикаснији ниво власти у БиХ – далеко ефикаснији од нивоа БиХ или владе другог ентитета БиХ, Федерације БиХ („ФБиХ“). Република Српска усвојила је далекосежне реформе са циљем унапређења пословне климе и генерално промовисања економског развоја, а те реформе већ показују резултате. Просјечне плате у Републици Српској, које су дуги низ година биле ниже од плата у ФБиХ, која има већи број становника, сада су веће. Публикација *FDI Intelligence*, коју је у фебруару 2023. године објавио *Financial Times*, сврстава Републику Српску међу првих десет „малих европских региона будућности“ у погледу стратегије директних

страних улагања.¹ У истој публикацији, град Лакташи проглашен је најбољим малим градом у Европи по рентабилности улагања, а град Требиње међу првих десет малих градова Европе по стратегији директних страних улагања.² Исто тако, Република Српска је далеко испред Федерације БиХ у погледу усклађивања закона и прописа са европском правном тековином.

11. Штавише, након избора, Република Српска у кратком року формира нову коалициону владу и почиње да ради на рјешавању проблема. Насупрот томе, формирање Савјета министара често траје више мјесеци - понекад чак и годину или више дана. У међувремену, ФБиХ није успјела да формира нову владу за осам година, што значи да побједници на изборима 2014. остају на функцијама у техничком мандату. Чињеница да је Република Српска најефикаснији ниво власти у БиХ помаже да се објасни зашто Република Српска настоји да задржи своје уставне надлежности умјесто да у том погледу зависи од дисфункционалног нивоа БиХ.

12. У недавном интервјуу, њемачки политичар Кристијан Шмит, који тврди да је именован за високог представника 2021. године, наводи да подржава подјелу надлежности између нивоа БиХ и ентитета, рекавши:

Знам да је Дејтонски устав веома компликован, да је то раздвајање моћи у америчком стилу. Ако бисмо увидјели да су нам због функционалности потребна нека једноставнија рјешења, ако бисмо могли да кажемо “ми радимо ово, ви оно, а треће радимо заједно”, био бих спреман да то подржим. Тако би се, рецимо, могло договорити о финансијама”.³

13. Нажалост, Шмит, као и неки други необавијештени посматрачи, занемарује чињеницу да је ова подјела надлежности већ извршена током детаљних преговора о Дејтонском споразуму. У Уставу БиХ стоји: „Све владине функције и овлашћења, која нису овим Уставом изричито дата институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима“.⁴ Дакле, питање којим би се утврдило да ли нека надлежност припада нивоу БиХ или ентитетима прилично је једноставно: Да ли Устав предметну надлежност изричито додјељује институцијама БиХ? Забуна и контроверзе настале су само око линије подјеле

¹ *European Cities and Regions of the Future 2023 – The winners*, FDI Intelligence, 16. фебруар 2023.

² *Id.*

³ *НИН: Интервју са високим представником Кристијаном Шмитом*, ОХР, 9. фебруар 2023.

⁴ Устав БиХ, чл. V(5)(а).

између надлежности на нивоу БиХ и ентитета јер Уставни суд БиХ одбија да поштује јасне одредбе Устава, а високи представник свакако изјављује да се његове одлуке не могу преиначавати те су, дакле, врховни закон земље.

D. Нико нема право да законе БиХ доноси путем одлука

14. Прошле године, Шмит је почео да доноси непромишљене одлуке и тврди да су обавезујуће за грађане и владе БиХ. Ове одлуке нису ништа више обавезујуће од било које друге изјаве страног политичара, и то из два разлога. Прво, Шмит није високи представник. Дејтонски споразум захтијева да именовање на функцију високог представника одобри Савјет безбједности УН. Пошто је једини нацрт резолуције којом би Шмит добио сагласност на позицију високог представника одбијен на гласању на Савјету безбједности у јулу 2021. године, Шмит није високи представник. Друго, као што објашњавамо у наставку, према Дејтонском споразуму, противправно је да високи представник (функција коју Шмит тврди да је обавља) одлуком утврђује закон.

15. Устав БиХ, који је интензивно и пажљиво усаглашен као саставни дио Дејтонског споразума, успоставио је демократски уставни поредак БиХ који ни на који начин не даје власт некаквом страном високом представнику. Дејтонски споразум јесте предвидио позицију високог представника, али је његов мандат стриктно ограничен и не укључује никаква овлашћења да доноси одлуке које су обавезујуће за било кога. Метју Периш, стручњак за међународне односе и бивши правник у ОХР-у, пише: „Функције високог представника ограничене су на координацију рада других међународних организација, те праћење и подстицање домаћих званичника да испуне своје дејтонске обавезе”.⁵

16. Међутим, након што су страни интереси неvjероватним начинима приграбили моћ, високи представници од 1997. године противправно тврде да имају неограничену моћ у БиХ, такозвана „бонска овлашћења“, да владају и кажњавају декретом. Не поштујући строга ограничења дејтонског мандата високог представника и незаконито преузимајући надлежности демократских институција успостављених Уставом БиХ, високи представници издали су на стотине оваквих одлука којима се доносе закони и кажњавају појединци. Узастопни високи представници чак су прогласили своје одлуке имуним на оспоравање пред било којим судом. Тиме су се наругали владавини права и озбиљно ослабили цивилно друштво у БиХ.

17. Бивши предсједник Владе Шведске Карл Билт, који је био први високи представник, недавно је у свом чланку написао: „Правни основ [наводних бонских овлашћења високог

⁵ Matthew Parish, *A Free City in the Balkans* 86 (2010).

представника] крајње је упитан”.⁶ Један број његових насљедника на мјесту високог представника признали су најмање то исто када више нису били дио незаконите шараде у коју се Канцеларија високог представника претворила. Заиста, први високи представник који је присвојио ова диктаторска овлашћења, Карлос Вестендорп, касније је рекао: „Морам признати да то и није било баш легално”.

18. Бивши британски амбасадор у БиХ Чарлс Крофорд, који је помогао у креирању „бонских овлашћења“, написао је: „Колико ја видим, бонска овлашћења *немају никакав стваран правни основ*. Изродила су се у међународно политичко блефирање у игри моћи, коју су високи представници узастопно умотавали у правнички језик да би цијела ствар изгледала импозантно и неизбежно”.⁷

19. Као смоквин лист којим крију незаконито отимање моћи, високи представници покушали су да бонска овлашћења утемеље у овлашћењима која им је дао тзв. Савјет за спровођење мира (ПИК). ПИК је тек, како Европски суд за људска права директно каже, „неформална група држава”.⁸ То је провизорна самоименована група земаља без статута, без упоришта у било ком уговору, без правног ауторитета и, заправо, без правног постојања било које врсте. Савјет је „поздравио“ присвајање ових овлашћења 1997. године, али, с обзиром да оно само нема никакав извор из ког црпи овлашћења, није имало никакво легално право да високом представнику додјељује нова, широка овлашћења. Додатна овлашћења, осим по основу мандата који је строго ограничен Дејтонским споразумом, високом представнику никада није дао ни Савјет безбједности Уједињених нација.

20. Сходно томе, они који су Канцеларију високог представника упоредили са колонијалним вицекраљем озбиљно потцјењују случај; вицекраљ барем одговара царској сили која га је поставила. Шмит не одговара никоме. У том смислу, он тврди да има моћ апсолутног диктатора и не признаје никаква ограничења права да влада грађанима БиХ. Чак и након што су и бивши високи представници признали да су покушаји високих представника да наметну своју личну вољу грађанима БиХ незаконити, шокантно је да међународна заједница која тврди да подржава владавину права наставља да подржава Канцеларију високог представника (ОХР). Присвајање моћи узастопних високих

⁶ Carl Bildt, Bosnia to war, to Dayton, and to its slow peace, European Council on Foreign Relations, 28. јануар 2021.

⁷ Charles Crawford, Bosnia: the Bonn Powers Crawl Away to Die, видјети на адреси: charlescrawford.biz/2011/07/05/bosnia-the-bonn-powers-crawl-away-to-die/ (курзив додат).

⁸ *Берић против Босне и Херцеговине*, Еур. Ст. Одлука високог представника од 16. октобра 2007, став 26; на адреси: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-83109%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-83109%22]}).

представника у БиХ очигледно је супротна свему за шта се Уједињене нације, како тврде, залажу, и то се мора сматрати извором срамоте сваке земље која наставља да подржава дјеловање ОХР-а.

21. Штавише, као што је објашњено у наставку, чак и да наметање одлука високог представника није било незаконито, поступци те врсте су контрапродуктивни и дестабилизујући. Умјесто да олакша координацију и сарадњу унутар БиХ, ОХР је гуши.

II. Политички напредак након одржаних избора

A. Брзо формирање коалиционе власти на нивоу БиХ

22. БиХ је прошле јесени поново успјешно одржала слободне и фер изборе, изабравши руководство на нивоу БиХ, као и у ентитетима и кантонима. Неуобичајеном брзином, странке које представљају сваки од три конститутивна народа у БиХ постигле су 15. децембра споразум о формирању власти на нивоу БиХ.

23. Потписници коалиционог споразума обећали су да ће предузети све законодавне и друге активности неопходне за испуњавање услова да БиХ постане чланица ЕУ, „поштујући, при том, уставну структуру и надлежности БиХ, ентитета, те конститутивност народа и уставне механизме одлучивања и њихове заштите“.⁹ Уз то, потписници су се усагласили да ће приступити, у року од шест мјесеци, формирању власти на свим нивоима, усвојити ограничене промјене и Устава БиХ и измјене и допуне Изборног закона БиХ у складу са одлукама Уставног суда БиХ и Европског суда за људска права. Осим тога, странке које су потписале политички споразум определијиле су се да се изврше реформу безбједносно-обавјештајног система БиХ у циљу његове деполитизације и професионализације. Стране су се такође обавезале на компромисно рјешавање спорних политичких питања.

24. Након потписивања коалиционог споразума, хрватски премијер Андреј Пленковић рекао је да споразум „показује да је након ових избора ситуација битно другачија него прије четири године. Таква функционалност и амбиција омогућиће БиХ да брже напредује ка Европској унији“.¹⁰

25. Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ је 26. јануара 2023. године званично именовао нови Савјет министара - помоћно тијело Предсједништва БиХ, као

⁹ Ово је споразум који су потписали СНСД, ХДЗ и Осморка, Дневни аваз, 15. децембар 2022.

¹⁰ Croatia's PM welcomes decision to grant Bosnia EU candidate status, N1/HINA, 16. децембар 2022.

извршни орган власти на нивоу БиХ - на чијем челу је Борјана Кришто, прва жена на тој функцији. Именовање новог Савјета министара завршено је у рекордном року. Предсједавајућа Савјета министара рекла је да је нови Савјет министара одлучан да убрза реформски пут БиХ.¹¹

26. Постоје разлози за оптимизам да би нови Савјет министара могао бити продуктиван. уколико сви чланови коалиције фокус ставе на пројекте и реформе за побољшање живота људи широм БиХ, умјесто да се задржавају на питањима подјела која су до сада успоравала напредак.

27. Нови члан Предсједништва коју су изабрали бирачи Републике Српске, предсједавајућа Предсједништва Жељка Цвијановић, истакла је да ће у Сарајево отићи „испружене руке”.¹² На дан полагања заклетве, изјавила је: „Желим да заједно у складу са нашим уставним надлежностима радимо на добробити народа оба ентитета и свих грађана БиХ, а не на нечију штету”. Нагласила је потребу за дијалогом о свим отвореним питањима и заједничким тражењем рјешења.¹³

28. Након састанка у фебруару са америчким сенаторима, предсједавајућа Цвијановић рекла да је очување мира и стабилности заједнички приоритет свих народа у БиХ и да постоји жеља за економским напретком и сарадњом.¹⁴

29. На другом састанку у фебруару, предсједник Републике Српске Милорад Додик и министар иностраних послова БиХ Елмедин Конаковић поручили су да ће радити на деблокади пројеката економског развоја који су тренутно у пат позицији, а за добробит свих у БиХ.¹⁵ Додик је додао: „Касније ћемо покушати да дођемо до усаглашеног става о улози међународне заједнице у Босни и Херцеговини”.¹⁶

¹¹ *Krišto: New convocation of Council of Ministers Will Accelerate BiH's Reform Path*, СРНА, 25. јануар 2023.

¹² *Cvijanović: I will represent Srpska's position in BiH Presidency*, СРНА, 15. новембар 2022.

¹³ *Becirovic, Cvijanovic, Komsic sworn in as new Bosnia Presidency members*, N1, 16. новембар 2022.

¹⁴ *Cvijanović met with US senators, preserving peace and stability is priority*, СРНА, 31. јануар 2023.

¹⁵ *Bosnia FM, Republika Srpska entity president agree to unblock useful projects*, N1, 1. фебруар 2023.

¹⁶ <https://n1info.ba/english/news/bosnia-fm-republika-srpska-entity-president-agree-to-unblock-useful-projects/>

30. Европски комесар за проширење Оливер Вархељи рекао је у фебруару у Европском парламенту да БиХ никада није видјела тако брзо формирање власти и да се у БиХ појављују позитивни сигнали.¹⁷ Рекао је: „Мислим да је понуду коју смо ставили на сто за Босну и Херцеговину цијела држава схватила веома озбиљно, а ту је и Република Српска, јер су и они били дио овог формирања власти.¹⁸

31. Америчка агенција за кредитни рејтинг *Standard and Poor's* у фебруару оцијенила је као „позитивне” изгледе за БиХ, наводећи у свом извјештају да се стабилност БиХ побољшала у посљедњих неколико мјесеци и да су смањене „унутрашње политичке конфронтације у БиХ”.¹⁹ Даље се каже: „Сматрамо да би потенцијал за чланство у ЕУ могао помоћи да се убрзају неке реформе и политичка конфронтација у већој мјери буде под контролом с обзиром на очигледну подршку јавности и Републике Српске и БиХ чланству у ЕУ”.²⁰

32. Савјет министара је у марту усвојио Програм економских реформи БиХ за период 2023 - 2025, који је израђен у складу са смјерницама Европске комисије. Израду Програма економских реформи координирала је Дирекција за економско планирање БиХ, заједно са Министарством финансија Републике Српске и Федералним заводом за програмирање развоја, у складу са њиховим надлежностима. У истом мјесецу, Савјет министара БиХ, Предсједништво БиХ и Парламентарна скупштина БиХ усвојили су годишњи буџет за институције БиХ и међународне обавезе БиХ.

33. Такође у мјесецу марту, БиХ је направила важан корак ка остваривању пуне сарадње са EUROPOL-ом, када су представници полицијских агенција на нивоу БиХ, ентитета, кантона и Дистрикта потписали Правилник о раду националне / заједничке контакт тачке за сарадњу са EUROPOL-ом. Шеф Делегације ЕУ у БиХ Јохан Затлер поздравио је овај корак, рекавши: „Потпуном имплементацијом Споразума о сарадњи са EUROPOL-ом, а касније и потписивањем Споразума о EUROJUST -у и FRONTEX-у, Босна и Херцеговина ће у потпуности почети да користи европске инструменте за јачање борбе против тешких

¹⁷ EU Parliament Debates, 14 Feb. 2023, at https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2023-02-14_EN.html.

¹⁸ *Id.*

¹⁹ S&P affirms Bosnia at 'B/B', revises outlook to positive, SeeNews, 6. фебруар 2023.

²⁰ *Id.*

облика криминалитета, што ће бити корисно за грађане БиХ и корак напријед на путу ка ЕУ”.²¹

34. Власти Републике Српске наставиће да раде са партнерима у духу компромиса и сарадње.

В. Нова коалициона влада Републике Српске

35. Као и обично, Република Српска је недуго након избора формирала нову коалициону владу. Народна скупштина Републике Српске је у децембру именовала министре у новој влади на чијем челу је Радован Вишковић. Обраћајући се Народној скупштини, премијер Вишковић рекао је да ће се нова влада фокусирати на привредни раст, дигитализацију, реформу јавних предузећа, здравствену и социјалну политику и демографску обнову.²²

36. Постоје добри изгледи за продуктивну сарадњу између влада Републике Српске и другог ентитета БиХ, Федерације Босне и Херцеговине (ФБиХ), у наредним годинама. Премијер Вишковић предложио је да Влада Републике Српске и Влада ФБиХ најмање два пута годишње одржавају заједничке сједнице ради рјешавања питања и разматрања заједничких пројеката.²³

С. Покушаји СДА да саботира функционисање на нивоу БиХ и сарадњу између народа

37. Најважнији разлог за атмосферу релативног оптимизма међу званичницима на нивоу БиХ је то што, први пут након много година, највећа бошњачка политичка странка у БиХ, СДА, није заступљена ни у Предсједништву БиХ ни у Савјету министара. СДА је исламистичка странка која се јавно и више пута залагала за укидање уставне структуре БиХ гарантоване Дејтонским споразумом у корист унитарне државе у којој би потпуно доминирао један народ, Бошњаци. Странка упорно одбија да се придржава уставних одредби које захтијевају подјелу власти међу конститутивним народима у БиХ, и преузела је контролу над многим институцијама на нивоу БиХ у склопу настојања да доминира свим важним полугама власти. СДА такође води политику ината према Републици Српској,

²¹ *BiH establishes full cooperation with EUROPOL*, N1/FENA, 21. март 2023.

²² *Bosnia's Serb Republic new government takes office*, SeeNews, 22. децембар 2022.

²³ *Request for joint session follows Federal government formation*, SRNA, 17. јануар 2023.

блокирајући, кад год је то могуће, њене пројекте економског развоја, чак и оне који би користили БиХ у цјелини, само да би учинила живот грађанима Републике Српске тежим.

38. Нажалост, упркос релативно лошим резултатима на изборима 2022. године, СДА и даље има знатну моћ. СДА је освојила највећи број мандата у Парламенту ФБиХ, као и највећи број мандата ФБиХ у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ. Странка је такође блиско повезана са руководством Исламске заједнице БиХ. СДА, осим тога, има блиског савезника Жељка Комшића, технички „хрватског” члана Предсједништва БиХ, чија су база подршке готово у потпуности бошњачки бирачи.

39. Од формирања мултиетничке коалиције на нивоу БиХ, СДА често приказује бошњачке странке те коалиције као издајце бошњачког народа јер су спремне да сарађују са српским и хрватским странкама на иницијативама које би биле од користи грађанима цијеле БиХ. Након што се министар иностраних послова у Савјету министара Конаковић састао са предсједником Додиком у Бањалуци, СДА га је у штампи жестоко напала, оптужујући га да се „понижава одлазећи у Бањалуку на ноге Додику“.²⁴ СДА је такође, на себи својствен начин, неразумним захтјевима блокирала формирање нове владе ФБиХ, до ког је требало давно доћи. Нажалост, притисци кадрова СДА довели су до тога да се Министарство иностраних послова БиХ врати лошој навици да износи ставове без сагласности Предсједништва БиХ, које према Уставу има искључиву надлежност за вођење спољне политике БиХ.

III. ЕУ и регионална интеграција

A. Кандидатски статус

40. Европски савјет је 15. децембра 2022. године изгласао да се БиХ додијели статус кандидата за чланство у ЕУ, након препоруке Европске комисије из октобра и гласања на Савјету ЕУ и Савјету за опште послове.

41. Статус кандидата за чланство у ЕУ је важна прекретница, а Република Српска се нада и очекује да ће статус кандидата подстаћи напоре на европским интеграцијама на свим нивоима управе. Један од разлога за оптимизам је заједничка посвећеност српских, бошњачких и хрватских странака које врше власт на нивоу БиХ спровођењу неопходних реформи за напредовање ка сљедећој прекретници европских интеграција.

²⁴ *BiH Foreign Minister in Banja Luka: Humiliation or responsible Politics?*, Sarajevo Times/DW, 7. фебруар 2023.

42. У говору од 28. новембра, комесар за проширење ЕУ Оливер Вархелји похвалио је одређеност нових чланова Предсједништва да убрзају испуњавање 14 кључних приоритета за интеграцију БиХ у ЕУ.²⁵

43. У свом блогу из фебруара, специјални представник ЕУ у БиХ Јохан Затлер похвалио је чињеницу да је нова власт на нивоу БиХ „поставила напредак ка чланству у ЕУ као централни елемент свог програма“.²⁶

В. Одређеност Републике Српске за европске интеграције БиХ

44. Република Српска посвећена је спровођењу неопходних реформи на путу БиХ ка чланству у ЕУ, истовремено водећи рачуна да се поштују уставне надлежности свих нивоа власти. Република Српска већ је остварила битан напредак на испуњавању већег броја циљева које Европска унија истиче у својим извјештајима о БиХ. У складу са својим надлежностима загарантованим Уставом БиХ, Република Српска од 2007. године усклађује законодавство са правним тековинама ЕУ. До сада је неколико хиљада прописа Републике Српске прошло процедуру усаглашавања и оцјењивања усклађености са правним тековинама ЕУ. Република Српска је увјерена да ће спровођење реформи у сврху испуњавање стандарда ЕУ ојачати Републику Српску и БиХ као цјелину.

45. Постизање сљедеће прекретнице на путу ка европским интеграцијама неће бити лако; свакако ће бити неслагања. Међутим, чланство у ЕУ као заједнички циљ довољно је важан да би све стране биле посвећене тешким задацима које је потребно извршити.

С. Договорени механизам координације мора се досљедно поштовати

46. Важно је да се европске интеграције БиХ одвијају у складу са Системом координације у процесу европских интеграција у Босни и Херцеговини, познатим као „механизам координације“. Механизам координације је систем који су договорили политички лидери у БиХ и који омогућава комуникацију БиХ са представницима ЕУ уз пуно уважавање уставне структуре БиХ и надлежности свих нивоа власти. Усвојен је на Народној скупштини Републике Српске и Савјету министара на нивоу БиХ. Нажалост, механизам координације не поштује се увијек. Да би БиХ напредовала на путу ка чланству у ЕУ, неопходно је да се механизам координације досљедно поштује.

²⁵ *Commissioner Olivér VÁRHELYI in Bosnia and Herzegovina: Joint press conference with the Presidency of Bosnia and Herzegovina, EU Delegation to BiH, 28. новембар 2022.*

²⁶ *Blog by the EU Head of Delegation/EU Special Representative in BiH: “Progress is within reach”, EU Delegation to BiH, 27. фебруар 2023.*

47. ЕУ већ има земље чланице са крајње децентрализованим уставним уређењем, а Република Српска је увјерена да БиХ може испунити захтјеве за чланство у ЕУ уз задржавање децентрализоване структуре гарантоване Дејтонским споразумом.

D. Пошто је БиХ стекла статус кандидата за чланство у ЕУ, вријеме је да се БиХ поштује као потпуно суверена

1. Да би БиХ била суверена, ОХР мора бити затворен

48. ЕУ није организација колонија и протектората, него потпуно суверених држава. Нарочито имајући у виду да је БиХ добила званични статус кандидата за чланство у ЕУ, крајње је вријеме да БиХ коначно ужива пуни суверенитет.

49. Континуирано присуство ОХР-а – страног посредника који присваја деспотска овлашћења над БиХ и њеним грађанима – очигледно је неспојиво са суверенитетом БиХ па тако и неспојиво са интеграцијом БиХ у ЕУ.

50. У свом Мишљењу о захтјеву БиХ за чланство у ЕУ из 2019. године, ЕУ признаје да даљи рад високог представника са широким аутократским овлашћењима спутава напредак БиХ на путу европских интеграција. У погледу високог представника, у Мишљењу Европске комисије каже се следеће: „Тако интензиван међународни надзор је, у начелу, неспојив са суверенитетом Босне и Херцеговине, па стога и са чланством у ЕУ”.²⁷

51. ОХР такође подрива напоре ЕУ у БиХ и може само да унесе забуну у важан дијалог између лидера БиХ и оних ЕУ званичника који имају задатак да помогну земљи на њеном европском путу. Као што је бивши високи представник Карл Билт написао, „континуирано присуство ОХР-а у својству старатеља Дејтона често разводњава утицај дјеловања ЕУ”.²⁸ Просто речено: по питањима од значаја за ЕУ, нејасно је у чије име Шмит говори, ако не говори само за себе. У интервјуу који је дао у марту, бивши високи представник Волфганг Петрич истиче: „Моја кључна поента је: ако не престану све вањске интервенције, неће бити европске будућности за Босну и Херцеговину”.²⁹

²⁷ Commission Opinion on Bosnia and Herzegovina’s application for membership of the European Union, 29. мај 2019, стр. 7.

²⁸ Carl Bildt, Bosnia to war, to Dayton, and to its slow peace, European Council on Foreign Relations, 28. јануар 2021.

²⁹ *Id.*

2. Да би БиХ била суверена, судије Уставног суда БиХ морају бити држављани БиХ

52. Друга кључна препрека која спречава пуну сувереност БиХ и која стоји између БиХ и чланства у ЕУ је стално присуство страних судија у Уставном суду БиХ. Устав БиХ садржи необичну одредбу - као привремену мјеру у периоду од пет година - којом се три од девет судијских мјеста у Уставном суду БиХ резервишу за странце. У пракси, ова тројица страних судија контролишу Суд тако што се у одлучивању придружују двојци бошњачких судија.

53. У Мишљењу ЕУ из 2019. године, међу 14 „кључних приоритета” за БиХ, с правом се налази и „рјешавање питања међународних судија у Уставном суду БиХ”.³⁰ Република Српска цијени уважавање ЕК да су стране судије у Уставном суду БиХ неспојиве са европским интеграцијама.

54. Највеће српске и хрватске странке у БиХ снажно се залажу да стране судије у Уставном суду БиХ буду замијењене држављанима БиХ, те су и предложиле закон у том смислу. Међутим, бошњачке странке одбијају чак и да тај приједлог узму у разматрање, чиме су стале па пут и пуном суверенитету и напретку БиХ ка чланству у ЕУ.

Е. Блокада средстава ЕУ за пројекте у Републици Српској је контрапродуктивна

55. ЕУ подрива интеграцију БиХ у ЕУ ускраћивањем 600 милиона евра за финансирање пројеката у Републици Српској, дио пакета од 3,2 милијарде евра за подршку инвестиционим пројектима на Западном Балкану.

56. Неоправдане и селективне финансијске санкције ЕУ против грађана Републике Српске супротне су статусу кандидата БиХ за чланство у ЕУ и пријете да ослабе ентузијазам Републике Српске и њених грађана за европске интеграције. Ове санкције остављају на грађане Републике Српске утисак да ЕУ покушава да управља политичким пословима у БиХ и, што је још горе, да се сврстава на страну која је против Републике Српске у унутрашњим политичким неслагањима. Штавише, овим санкцијама поставља се питање да ли ће Брисел наставити са селективним кажњавањем Републике Српске чак и када БиХ буде примљена у ЕУ.

57. ЕУ треба одмах да ослободи одредијелена средства за пројекте у Републици Српској. Они који вјерују да ће казне и пријетње будућим санкцијама учинити Републику

³⁰ Мишљење Комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији, 29. мај 2019.

Српску подложнијом хировима страних пријестоница потпуно погрешно схватају историју, културу и карактер региона; такве мјере само јачају одлучност Републике Српске да штити и оствари своја права према Дејтонском споразуму.

Е. Регионална интеграција

58. Поред посвећености европским интеграцијама БиХ, Република Српска снажно подржава напоре на регионалној интеграцији, укључујући иницијативу „Отворени Балкан” и Берлински процес. Отворени Балкан је регионална иницијатива коју су покренуле Албанија, Сјеверна Македонија и Србија, која подразумијева стварање економске зоне за слободно кретање људи, робе, капитала и услуга. Сада када странка СДА више није дио Савјета министара, Република Српска се нада да ће се БиХ придружити Отвореном Балкану у наредној години.

IV. БиХ је сигурна и безбједна

А. Рат у Украјини ни на који начин није повезан са БиХ

59. Реторика која сугерише да би се рат у Украјини на неки начин могао проширити на БиХ потпуно је неоснована. Они који тврде да борбе у Украјини угрожавају БиХ само потпирују страх ради остваривања политичке користи. Надају да ће узбуњивањем међународне заједнице због безбједности у БиХ подстаћи стране земље да снажније интервенишу да би се укинуо децентрализовани систем гарантован Дејтонским споразумом. Као што званичници мисије EUFOR-Altea досљедно истичу од избијања рата у Украјини, не постоји пријетња по мир у БиХ. Дана 26. априла 2023. године, EUFOR је још једном поновио да не види никакву опасност у погледу безбједносне ситуације у БиХ.³¹

60. Неки страни коментатори који не желе добро Републици Српској редикулозно тврде да се Република Српска користи као оруђе руске спољне политике, називајући снажне историјске и културне везе између Срба и Руса пријетњом миру. Ко год је видео како Република Српска реагује на притиске страних пријестоница зна колико је ова дезинформација апсурдна. Чињеница је да Република Српска дефинише сопствену политику и базира је искључиво на интересима и жељама сопственог народа.

61. Дуги низ година, Република Српска досљедно захтијева да све стране у БиХ и ван БиХ поштују Дејтонски споразум, укључујући уставну аутономију Републике Српске и ограничења мандата ОХР-а. Овај захтјев одражава само приоритете народа Републике

³¹ *EU's Military Mission Says 'Closely Watching' Security Situation In Bosnia*, Радио Слободна Европа / Радио Слобода, 26. април 2023.

Српске и нема никакве везе са жељама било које стране силе – иако Република Српска сматра да сваки свједок Дејтонског споразума треба да подржи његово вјерно спровођење.

62. Република Српска снажно подржава интеграцију БиХ у ЕУ, не због мишљења страних сила, него због економских и других предности које ће реформе и евентуално чланство у ЕУ донијети њеном народу.

63. Република Српска сматра да је рат у Украјини трагичан сукоб два братска народа. Република Српска недвосмислено говори да се територијални интегритет Украјине мора поштовати и да починиоци свих ратних злочина морају бити изведени пред лице правде. Међутим, Република Српска није у могућности да подржи сврставање БиХ на било коју страну у сукобу, што је корак који би био супротан вољи већине грађана Републике Српске. Било би непромишљено и неодговорно да БиХ, земља која зависи од руског природног гаса, ризикује економску пропаст увођењем санкција које не би имале значајан ефекат у Русији.

В. Дјела и ријечи које покреће вјерска и национална мржња треба да наиђу на општу осуду

1. Недавне изјаве и акти националне и вјерске нетрпељивости

64. У вишенационалној држави као што је БиХ, дужност је свих – а посебно оних на руководећим позицијама – да говоре и дјелују одговорно и покажу националну и вјерску толеранцију. Нажалост, последњих мјесеци виђен је низ примјера мржње и нетолерантних поступака и порука према Србима у БиХ.

65. На примјер, у јануару, након што је српски члан Савјета министара употребио древни и заједнички српски поздрав (поздрав са уздигнута три прста који представљају Свето Тројство) испред Парламентарне скупштине БиХ, Скупштина Кантона Сарајево једногласно је снажно осудила употребу српског поздрава испред институција на нивоу БиХ. Сарајевска одлука Србима шаље злокобну поруку да нису добродошли ни у органима на нивоу БиХ нити у Сарајеву.

66. Шемсудин Мехмедовић, посланик СДА у Парламентарној скупштини БиХ, у марту је опсцено навео „везу“ између Адолфа Хитлера, с једне стране, и предсједника Србије Александра Вучића и предсједника Додика са друге.³²

³² Шемсудин Мехмедовић изазвао скандал: упоредио Вучића и Додика са Хитлером!, Вечерње новости, 13. март 2023.

67. Такође у марту, поглавар Исламске заједнице БиХ Хусеин Кавазовић рекао је да, ако државне институције падну, „морамо бити спремни бранити ову земљу и оружјем и у то нико не треба сумњати“.³³

68. На једној молитви у фебруару, главни имам у Козарцу у Републици Српској вријеђао је Српску православну цркву и тврдио да је Свети Сава (1175-1236), посебно поштован српски светац, био промотер фашизма (отприлике 600 година прије постојања термина „фашиста“).³⁴ Реис Кавазовић одговорио је доласком у Козарац у знак подршке.

69. Недуго након хушачких изјава козарачког имама, други муслимански свештеник у БиХ је у проповиједи Републику Српску назвао „геноцидном творевином” и изјавио да би „сваком Бошњаку чак и придјев ‘српски’ требало да буде одбојан”.³⁵

70. У априлу је, говорећи на ифтару који је организовала СДА у Тузли, лидер СДА Бакир Изетбеговић назвао је Републику Српску „геноцидном творевином”.

71. Недавно је командант 5. пјешадијске бригаде Првог пјешадијског батаљона у име Оружаних снага БиХ додијелио захвалницу Седмој муслиманској витешкој ослободилачкој бригади, озлоглашеној ратној јединици бошњачке војске у чијој зони одговорности су почињени многобројни злочини над Србима. Ниједна релевантна институција на нивоу БиХ није дала сагласност за овај сраман и провокативни чин.

72. Током посљедњих божићних празника, као што је то често случај, било је бројних напада и увредљивих поступака против хришћана у региону Балкана, па чак и против Јевреја у Сарајеву, гдје је нацртан кукасти крст. У неким балканским градовима хришћани су претучени, па чак и убијени. У Сарајеву, српску дјецу и њихове родитеље на омладинском фудбалском турниру напало је десетак маскираних насилника у хотелу у којем су одсјели. Нападаци су на њих бацили сузавац и бакље, а једног родитеља напали ножем. На истом турниру снимљена је гостујућа група из Хрватске како скандира: „Убиј Србина!”

73. Ови насилни инциденти нам показују да су националне тензије у региону и даље присутне. Међутим, такође показују – или, боље речено, реакције на ове инциденте показују – да је велика већина људи, а посебно лидера у БиХ, посвећена миру. Песимисти често

³³ *Head of BiH's Islamic Community under fire over “warmongering” statement*, 6. март 2023.

³⁴ *Имам из Козарца приписао Светом Сави фашизам, а СПЦ секташтво*, АТВ, 2. фебруар 2023.

³⁵ *Гади им се и придев „српски”*, Politika.rs, 8. фебруар 2023.

приказују БиХ као кутију шибица која само што се не упали, али чак ни након овог низа инцидената није узвраћено осветом на националној или вјерској основи нити се чула запаљива реторика лидера.

74. Напротив, као одговор на напад у Сарајеву, српски лидери су реаговали мирно и позвали локалне власти да пронађу и процесуирају одговорне. Предсједавајућа Предсједништва БиХ Жељка Цвијановић осудила је овај напад рекавши: „Поражавајуће је и трагично да дјеца скандирају „Убиј Србина!”, а исто тако би било трагично да се из дјечијих уста чује и да треба убити Бошњака, Хрвата или било кога другог”.

75. Чињеница да људи у БиХ нису посегнули за осветом, као и одговорност и јединство које су институције показале у својим реакцијама, показују да БиХ није спремна да огрезне у насиље, него управо напротив: да њени грађани могу да живе заједно у мирној и стабилној земљи са децентрализованим уставним системом који је успоставио Дејтонски споразум.

2. Опредијељеност Републике Српске за вјерско и национално помирење

76. Влада Републике Српске опредијељена је за вјерско и национално помирење у Републици Српској и цијелој БиХ. Република Српска непоколебљиво штити слободу вјероисповијести и све грађане сматра равноправним, без обзира на националну или вјерску припадност. Такође, активно се залаже за вјерско и национално помирење. На примјер, посљедњих година Влада Републике Српске финансијски је помогла изградњу медресе и исламског вртића у Бањалуци. Влада Републике Српске такође је помогла обнову Ферхат-пашине џамије.

V. БиХ је потребно мање стране интервенције, а не више

A. Утицај у земљи који је дестабилизује у највећој мјери је мијешање странаца који, изгледа, нису прочитали Дејтонски споразум

77. Пречесто се страни актери мијешају у политику БиХ, чиме подривају развој зреле политичке културе у БиХ. БиХ је једно од најкомпликованијих мјеста на свијету. Па ипак, у дугој параді добронамјерних страних „стручњака“ која пролази кроз БиХ – дипломата, међународних бирократа, страних правника и разних савјетника који раде за десетине међународних организација и невладиних организација – ријетко када они који су на задатку у БиХ иоле познају локални језик, а већина стиже са тек нешто више знања о изузетно сложеној историји региона од онога што би се могло научити на једном поподневном брифингу обавјештајне службе. Чини се да многим недостaje чак и основно познавање Дејтонског споразума и уставног поретка који је њим успостављен.

78. Нажалост, већина ових странаца у професионалном својству долази увјерена да је БиХ потребна већа контрола у рукама страних „експерата” попут њих самих, а не мања. Многи вјерују да ће својим залагањем некако помоћи да се формира национална „босанска” свијест каква до сада није постојала, а мијешају се у унутрашње политичке ствари земље коју слабо разумију, међу људима према којима показују, у најбољем случају, снисходљивост или, можда у истој мјери, отворен презир. Скоро сви прелазе на друга мјеста проклињући затуцане лидере у БиХ који нису били достојни њихових напора да им поправе земљу.

79. Свакоме ко је пажљиво пратио ову парад у протекле двије деценије сасвим је јасно да у БиХ није потребно више мијешања страних актера, више притисака и покушаја контроле, већ више разумијевања да народима БиХ мора бити остављено да сами рјешавају своје проблеме. Страна подршка Уставу БиХ и развоју кооперативног политичког окружења у БиХ добродошла је, конструктивна и, нажалост, сувише ријетка; страно уплитање, притисци, пријетње и диктати само ометају развој БиХ као зреле, стабилне демократије.

В. Међународно мешетарење успорава политичко сазријевање БиХ и спречава рјешавање осјетљивих политичких питања, као што је питање државне имовине

80. Страно уплитање у унутрашње послове БиХ спречава је да постане зрела земља која може сама да рјешава своје проблеме. Интервенција страних сила у БиХ, посебно преко ОХР-а, подрива дух компромиса који је од суштинског значаја за напредак у свакој демократији - а посебно вишенационалној земљи као што је БиХ. Као диктаторски, вануставни центар моћи, ОХР у великој мјери искривљује стимулацију неопходну за рјешавање неслагања између конститутивних народа БиХ и највећих политичких партија. Присуство страног дипломате који тврди да има аутократска овлашћења подстиче странке да заузму максималистичке позиције у нади да ће им помоћи, било путем формалних одлука, притиска или других начина интервенисања.

81. Како је Међународна кризна група написала 2009. године, „ОХР је постао више дио политичких размирица у Босни него посредник у рјешењима“. Присуство високог представника омета преговоре и уступке неопходне за функционисање демократске владавине.

82. Неки високи представници изазвали су сукобе који никада нису постојали прије њиховог злосрећног мешетарења, а други су директно радили на томе да униште компромисе домаћих актера. Примјер је спор око државне имовине, настао мијешањем ОХР-а, који би био ријешен прије деценију да није било његовог додатног уплитања.

83. Како је детаљно објашњено у Прилогу 2 Двадесет и трећег извјештаја Републике Српске Савјету безбједности УН-а, текст Устава БиХ и постдејтонска пракса свих релевантних актера јасно говоре да државна имовина припада ентитетима. Питање државне имовине у почетку није изазивало политичке контроверзе у БиХ и сматрало се да је коначно ријешено Уставом. Чак су и амбасадори Управног одбора Савјета за спровођење мира схватили и признали основну чињеницу да ниво БиХ посједује ону имовину коју су му додијелили ентитети.³⁶ Нажалост, десет година након ступања Устава на снагу, тадашњи високи представник, Џереми Џон Дарам Ешдаун, барон Ешдаун из Нортон под Хамдоном (познатији као Педи Ешдаун) отворио је Пандорину кутију непромишљеним доношењем лоше написаних одлука које су питање државне имовине бациле у безнадежну конфузију.

84. Барон Ешдаун, пензионисани британски војни официр и политичар без искуства у уставном праву и искуства на Балкану, одрастао је на британским колонијалним посједима у породици војника и колонијалних управника и у то вријеме је био критикован, чак и од стране његових сународника, јер се понашао као колонијални вицекраљ. Његове незаконите, непромишљене одлуке, које је издао без иједног саслушања, без локалне дебате, без позивања на учешће локалних лидера, па чак и без икаквог учешћа стручњака за уставно право, ОХР сада проглашава недодирљивим едиктима који не трпе преиспитивање или корекције, чак и од стране Уставног суда БиХ.

85. Од брзоплетог мијешања барона Ешдауна, бошњачке странке у БиХ упорно тврде, супротно Уставу БиХ, да сва државна имовина припада нивоу БиХ. Упорно мешетарење једнако некомпетентних и неискусних високих представника спријечило је да то питање разумно ријеше локални лидери у БиХ. У новембру 2012. године, српске, бошњачке и хрватске странке тада представљене у Савјету министара договориле су - без помоћи ОХР-а - споразум о рјешавању питања државне имовине. Нацрт закона којим би се споразум спровео израђен је 2013. године. Међутим, прије него што се закон уопште нашао у поступку, тадашњи високи представник Валентин Инцко, наводећи нејасну „забринутост“ око нацрта закона, интервенисао је са циљем да га сруши. То што није понудио никакво разумно суштинско објашњење за блокирање закона говори да је једини извор те „забринутости“ било то што рјешење није дао ОХР, него домаће странке, те што би рјешење овог питања било један корак ка затварању ОХР-а.

86. Устав јасно каже да сва права која ниво БиХ има на државну имовину морају дати ентитети, а не обрнуто. Данас се Шмит својим непромишљеним указима и реториком сврстао уз агресиван и нетачан став о питању државне имовине који су заузеле бошњачке

³⁶Саопштење амбасадора Управног одбора Савјета за спровођење мира, Државна имовина: ПИК подржава функционалан и територијалан компромис, 30. октобар 2008.

странке, као да жели да буде сигуран да Пандорина кутија коју је отворио барон Ешдаун остане отворена.

С. ОХР је највећи извор проблема у БиХ и мора бити затворен

87. Дуги низ година већ је потпуно јасно — чак и бившим високим представницима — да ОХР чини више штете него користи и да се мора укинути.

88. Бивши високи представник Карл Билт одавно позива на укидање ОХР-а. Као што је Билт недавно поновио, „[ОХР] је дио проблема у Босни најмање десет година“.³⁷ Истакао је и да нико на крају рата у БиХ није очекивао да ће ОХР постојати четврт вијека касније.³⁸

89. Бивши високи представник Волфганг Петрич такође је дуго позивао на затварање ОХР-а. Недавно је изјавио да је високи представник данас „дио проблема у сваком погледу, а не рјешења“.³⁹ Објаснио је да су „дубоко недемократска“ овлашћења високог представника

првобитно замишљена као хитна мјера да се спријечи поновно избијање рата. Оно што је тада, заправо, било неопходно, одавно је застарјело. Као држава, Босна је данас стабилнија него што је била на прелазу миленијума, упркос многим проблемима.⁴⁰

90. У интервјуу из марта 2023. године, који је дао Н1, Петрич је рекао да је даље коришћење бонских овлашћења „матрица за катастрофу“.⁴¹ Рекао је да је „ћорсокак у Федерацији знак и индикација да је босански политички систем потпуно нефункционалан. И бојим се да бескрајном употребном бонских овлашћења нећете изаћи из те ситуације“.⁴² Такође је рекао да због „даљег постојања ОХР-а“, демократски процес у БиХ „не

³⁷ Michael Martens, *Der König von Bosnien-Herzegovina*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 26. фебруар 2023.

³⁸ *Id.*

³⁹ *Id.*

⁴⁰ *Id.*

⁴¹ Есмир Милавић, *Wolfgang Petritsch: Bosnia and Herzegovina needs a radical turning point*, Н1, 28. март 2023.

⁴² *Id.*

функционише”.⁴³ Сматра да су бонска овлашћења била „неопходна одмах након рата, али сада не можете бескрајно да радите исто. Не даје резултате”.⁴⁴

91. Мирослав Лајчак, још један бивши високи представник, изјавио је да је прошло вријеме када је одлуке доносила међународна заједница умјесто политичара у БиХ и нагласио да циљ није продужавати међународни протекторат, него помоћи БиХ да постане потпуно независна.⁴⁵ Лајчак је рекао и да међународна заједница у БиХ треба да савјетује и посредује, а не да доноси одлуке.⁴⁶

92. Све већи број упућених посматрача јавно се слаже са закључцима бивших високих представника - Билта, Петрича и Лајчака. На примјер, у чланку из фебруара 2023. у водећем њемачком дневнику *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, дописник Михаел Мартенс пише о Кристијану Шмиту:

Чини се да његове моћи потичу из инструментарија аутократије: Шмит може да смјењује државне службенике и демократски изабране политичаре, може да доноси законе или их проглашава неважећим једним потезом пера – и ниједна локална институција га у томе не може спријечити. Теоретски, може прекинути каријеру било ког невиног јавног функционера декретом, а да се овај не може бранити пред домаћим судом, пошто су овлашћења високог представника изван домаћег законодавства.

Шмитови претходници су заиста смјењивали невинне људе на основу лажних оптужби.⁴⁷

93. Мартенс објашњава да су широка овлашћења ОХР-а потпуно непримјерена у данашњој БиХ:

⁴³ *Id.*

⁴⁴ *Id.*

⁴⁵ Лајчак: Један народ не може бити прегласан, РТРС, 16. септембар 2019.

⁴⁶ *Id.*

⁴⁷ Michael Martens, *Der König von Bosnien-Herzegovina*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 26. фебруар 2023.

Више од двије деценије у Босни нема насилних етничких сукоба. Брутална овлашћења високог представника више не одговарају земљи на коју се односе. Упркос томе, понаша се као да сваки дан у Сарајеву и даље почиње нечијим рањавањем. Високи представник и даље се размахује овлашћењима као да је Босна карипска плантажа шећерне трске на прекретници прошлог вијека.

94. Уочивши контроверзност Шмитове одлуке о изборном закону из октобра 2022. године, Мартенс пише:

Прави скандал, који љевичарски критичари, зачудо, често занемарују, јесте да је он уопште могао да одлуком уведе било какву промјену. Јер док се континент већ неколико година срамотно суочава са властитом колонијалном историјом, он сам практикује модеран облик колонијализма усред Европе.

95. Даље каже:

Босна је далеко од савршене државе, али је, упркос свим недостацима, демократија. Земља је већ дуги низ година чланица Савјета Европе, тамо нема политичких затвореника, нико није мучен у затворима у земљи, безбједно је критиковати све странке у земљи, постоји разноврстан медијски пејзаж и редовни демократски избори . . . више пута су за резултат имали мирну промјену власти и нове коалиције. По ком праву у таквој земљи постоји недодирљив гувернер са пуним овлашћењима, као да је у Британској Индији морао да носи терет бијелог човјека Радјарда Киплинга?

96. Слично, колумниста највећег европског недјељника *Der Spiegel* Максимилијан Поп прошлог августа, након Шмитовог бијесног испада пред новинарима у Горажду, пише следеће:

Колеричан наступ поново наводи на питање да ли је Шмит прави човјек за позицију врхунског дипломате. Истина је да треба укинути функцију високог представника. Недемократска

је и неоколонијална. Представља увреду за народ Босне и Херцеговине”.⁴⁸

97. ОХР је, сматра Поп, „сада анахронизам”, а многи грађани БиХ „[Шмита] доживљавају као опасно мијешање у унутрашња питања”.⁴⁹

98. У извјештају из септембра 2022. године, Међународна кризна група каже да већ „дуго тврди да [ОХР] треба бити затворен, пошто је надживио корисност своје сврхе, те да се противи коришћењу бонских овлашћења до краја постојања”.⁵⁰

99. Огранак организације *Transparency International* у БиХ залаже се за тренутно и безусловно затварање ОХР-а.⁵¹ Како је рекао предсједавајући Срђан Благовчанин, високи представник је „у сваком погледу дио проблема, а не рјешења”.⁵²

100. У октобру 2022. године, Радио Слободна Европа / Радио Слобода пренио је следеће: „Критичари оптужују Шмита . . . да је коришћењем „бонских овлашћења” којима је заобишао домаће званичнике задао огроман ударац демократији у БиХ”⁵³.

D. Страни актери треба да престану да се мијешају у изборе и политику у БиХ

1. Изјаве страних актера у којима се наводи, без доказа, да су изборни резултати лажни, биле су непромишљене

101. Представници појединих страних сила давали су изјаве позивајући се на оптужбе да су избори у БиХ 2022. године одлучени на превару, али нису навели никакве појединости нити доказе да се ради о превари. Овакве изјаве, које су дате прије него што је уопште било

⁴⁸ Maximilian Popp, *Wie ein Kolonialherr*, Der Spiegel, 18. август 2022.

⁴⁹ *Id.*

⁵⁰ *Bosnia and Herzegovina's Hot Summer*, International Crisis Group Briefing No. 95, 26. септембар 2022, стр. 11.

⁵¹ Michael Martens, *Der König von Bosnien-Herzegovina*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 26. фебруар 2023.

⁵² Martens.

⁵³ Schmidt Says Bosnian Election-Night Decrees Have Country 'On Right Track,' Радио Слободна Европа / Радио Слобода, 6. октобар 2022.

могуће доћи до икаквих релевантних доказа и обрадити их, сасвим су неодговорне и потенцијално дестабилизујуће, а пријатељи БиХ требало би, умјесто тога, да поздраве изборе у БиХ, током којих је забиљежено много мање проблема него што је уобичајено чак и у неким богатијим земљама са много дужим историјатом одржаних избора.

2. На десетине милиона долара потрошене су у настојању да се утиче на политику

102. Одређене земље троше огромне количине новца у настојању да утичу на политику и јавно мњење у БиХ. Извјештај генералног инспектора Стејт департмента из децембра 2022. открива је да је једна америчка иницијатива под називом „Фонд за борбу против руског утицаја“ потрошила 80,8 милиона долара само у БиХ у периоду од 2017. до 2021. године.⁵⁴ Међу корисницима ове помоћи налазе се медији и организације цивилног друштва. Међутим, мало је познато гдје су та средства отишла и које су тачно поруке спонзорисане. Чини се да је главни резултат страних настојања да утичу на политику и јавно мњење већи цинизам и неповјерење, уз претварање независних новинских кућа и политичких организација у плаћене агенте стране силе.

Е. Међународно право обавезује дипломате да се уздрже од мијешања у унутрашње ствари државе домаћина

103. Према Бечкој конвенцији о дипломатским односима, државе чланице су обавезне да амбасадорима и другим дипломатама дају одређене привилегије и имунитет. Исто тако, Бечка конвенција садржи и одређене обавезе дипломата. Међу њима је и изричито наведена „обавеза неуплитања у унутрашње ствари“⁵⁵ државе пријема. Нажалост, дипломате из појединих земаља стекле су навику да се уплићу у чисто унутрашња питања политике и јавне политике у БиХ. Дипломате у БиХ треба да схвате да имају законску обавезу да се не мијешају у унутрашње ствари и да није на њима да говоре властима у држави домаћину какву унутрашњу политику морају, а какву не смију водити.

104. Невјероватан примјер недавног уплитања дипломата у унутрашње ствари БиХ била је заједничка изјава од 22. марта 2023. амбасадора Управног одбора Савјета за спровођење мира, провизорне групе земаља. У том саопштењу, флагрантно кршећи Бечку конвенцију, критикује се искључиво домаћи законски акт који разматра Народна скупштина Републике Српске, а којим би се за одређене облике клевете утврдила кривична одговорност у виду

⁵⁴ Саша Драгојло, *US Spent 621 Million Dollars Tackling Russian Influence in Balkans, CEE, V4, Balkan Insight*, 22. децембар 2022.

⁵⁵ Бечка конвенција о дипломатским односима, потписана у Бечу, 18. април 1961, чл. 41.

новчане казне. Изјава је запањујуће лицемјерна с обзиром да седам од осам земаља које су заступљене у Управном одбору и саме прописују кривичну одговорност за клевету.⁵⁶ Закони тих земаља – за разлику од закона о клевети који се разматра у Републици Српској – предвиђају, између осталог, и казну затвора.⁵⁷

105. Због честог мијешања амбасада Сједињених Америчких Држава и Велике Британије у унутрашње ствари БиХ уз флагрантно и грубо кршење Бечке конвенције, Влада Републике Српске је у марту саопштила да обуставља сарадњу са овим амбасадама. Ово се односи само на амбасаде и не утиче на сарадњу Владе Републике Српске са другим тијелима и агенцијама влада САД-а и Велике Британије.

Г. Уставни суд БиХ, у ком главну ријеч воде странци, пати од заслужене кризе легитимитета

106. Највећи капитал сваког суда који врши судску ревизију јесте признавање легитимности одлука суда од стране грађана. Без таквог легитимитета јавних званичника, већина грађана неће прихватити судске одлуке којима се поништавају закони које су донијеле демократски изабране институције.

107. Уставни суд БиХ заглабљен је у кризи легитимитета, што се огледа у томе да јавни органи у цијелој БиХ редовно не поштују његове одлуке. Иако су се институције Републике Српске неправедно нашле под најтежим међународним критикама због неспровођења неких одлука Уставног суда, далеко је чешће случај да се институције у другом ентитету БиХ, Федерацији БиХ, оглушују о одлуке суда.

108. Највећи разлози за кризу легитимитета Уставног суда су доминација страних судија, непоштовање основних принципа судијске етике и навика судске већине да доноси одлуке засноване на политици и страном утицају, а не на Уставу БиХ.

1. Контрола над Уставним судом БиХ у рукама страних судија подрива његов легитимитет

109. БиХ је једина суверена држава на свијету у бизарној и понижавајућој ситуацији да има странце у свом уставном суду — странце који не живе у земљи, не говоре локалне језике

⁵⁶ Француска, Њемачка, Италија и Турска: International Press Institute Media Laws Database; USA (многе земље имају законе против клевете): ACLU Map of States with Criminal Laws Against Defamation; Канада: Кривични закон Канаде, одј. 300 и 301; Јапан: Mari Yamaguchi, *Japan toughens defamation penalties after wrestler's suicide*, AP, 13. јуни 2022..

⁵⁷ *Id.*

и нису школовани у правном систему земље. У ономе што је требало да буде поратна прелазна мјера у трајању од само пет година, три од девет мјеста у Уставном суду БиХ резервисана су за странце. Стране судије бира страни званичник, а чак и не тражи сагласност БиХ.

110. Што је још горе, бивши чланови ОХР-а и пензионисане стране судије отворено признају оно што је дуго било очигледно, али о чему се није говорило – да ОХР има незваничне контакте са страним судијама и да се намјерно мијеша у судски процес како би утицао на исход. У ствари, ова пракса је уобичајена у толикој мјери да је један бивши судија Уставног суда признао да постоји “прећутан договор између Суда и високог представника да Суд . . . увијек потврђује меритум његових закона . . .”.⁵⁸ Као што је детаљније објашњено у наставку, ова корупција судског процеса коју врше стране судије у дослуху са ОХР-ом резултирала је бројним изврнутим судским мишљењима за која научна јавност зна да нису вриједна ни легитимитета ни поштовања.

111. Ово срамно кршење најосновнијих принципа судијске етике дисквалификовало би судије у свакој добро вођеној политици, али у БиХ међународна заједница подржава такво понашање, и при том цинично захтијева да се поштују апсурдне одлуке донесене у корумпираном судском процесу. Нажалост, чини се да ОХР и одређене стране силе не желе прави, легитиман уставни суд у БиХ, већ такав којим могу утицати на унутрашње ствари БиХ. Уставном суду БиХ и његовим правним мишљењима увијек ће недостајати легитимитет све док тамо сједе судије које, осим што немају демократски легитимитет, нису држављани БиХ, не живе у БиХ, па чак ни не говоре језике БиХ, који компромитују судијску етику допуштајући да буду под утицајем страних сила умјесто да доносе независне судске одлуке засноване искључиво на Уставу.

112. ЕУ с правом истиче да судска именовања у БиХ треба да почивају на заслугама. Међутим, стране судије - ма како да су стручни у матичној земљи - немају квалификације да сједе у Уставном суду БиХ. Немају посебна знања о Уставу БиХ, домаћем правном поретку и друштвено-историјском контексту у којем дјелују. Можда ово несхватање и непоштовање БиХ и њеног уставног поретка може да објасни зашто поуздано гласају у савезништву са бошњачким судијама у прилог даљој централизацији БиХ, чак и када је Устав јасно забрањује.

113. Чак су и врло опрезна и одмјерена мишљења међународних правника потврдила да присуство страних судија у Уставном суду БиХ подрива легитимитет и ауторитет суда. На примјер, у чланку у ком говори о детаљној анализи улоге страних судија у Уставном суду

⁵⁸ Joseph Marko, *Five Years of Constitutional Jurisprudence in Bosnia and Herzegovina*, European Diversity and Autonomy Papers (јули 2004), стр. 17 и 18.

БиХ, др Александар Шварц са Универзитета у Хонг Конгу закључује: „Чини се да су стране судије допринијеле кризи ауторитета Суда”.⁵⁹

114. У чланку о Уставном суду БиХ из 2016. године, Стефан Грацијадеи, у то вријеме професор на Универзитету у Антверпу, истиче да стране судије „нису студирале домаће право, често не познају језик земље, а као држављани друге земље неспремни су да поштују врховни закон земље са којом их не веже спона држављанства”.⁶⁰

115. Међу 14 „кључних приоритета” које Европска унија наводи у свом Мишљењу о захтјеву БиХ за чланство налази се и „реформа Уставног суда, укључујући рјешавање питања међународних судија”.⁶¹ ЕУ је у праву; крајње је вријеме да се коначно стави тачка на улогу страних судија у Уставном суду БиХ. У том циљу, Народна скупштина Републике Српске је 26. априла 2023. године позвала посланике Парламентарне скупштине из Републике Српске да предложе закон којим би се дефинисао састав Уставног суда без страних судија.

2. Противправност немушних одлука Уставног суда БиХ додатно нарушава легитимитет Суда

116. Легитимитет Уставног суда БиХ додатно је нарушен навиком судске већине да избјегава обавезу да поштује Устав БиХ излазећи из оквира своје уставне надлежности, и доноси одлуке засноване на политици, а не на закону. Судска већина састављена од тројице страних судија и двојице бошњачких судија игнорише диктат Устава те подржава неуставну централизацију БиХ коју спроводи високи представник и слабење уставом загарантоване заштите конститутивних народа у БиХ, чиме показује потчињеност високом представнику и анимозитет према правима ентитета која имају по основу Устава БиХ.

117. Одлуке суда редовно показују притисак спољних утицаја на Суд, како је већ наведено. Шварцова анализа предмета пред Уставним судом БиХ у којима су стране судије имале пресудну улогу показује „поданички приступ ревизији поступака високог

⁵⁹ Alex Schwartz, *International Judges on Constitutional Courts: Cautionary Evidence from Post-Conflict Bosnia*, 44 Law & Social Inquiry 1, 26 (фебруар 2019).

⁶⁰ Stefan Graziadei, *Six models for Reforming the Selection of Judges to the BiH Constitutional Court*, Centre for Southeast European Studies, Working Paper No. 14 (јануар 2016), стр. 4.

⁶¹ Мишљење Комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији, 29. мај 2019.

представника”⁶² и да Суд прибјегава „упитном резоновању” којим их образлаже.⁶³ За одлуку Уставног суда из 2000. године о конститутивности народа, др Шварц каже да је „одлука вјероватно нарушила легитимитет Суда допринијевши наративу да су стране судије тијесно усклађене са бошњачким колегама и интересима ОХР-а”.⁶⁴

118. Метју Периш, бивши правник у ОХР-у, о истој одлуци касније пише следеће: „Цијела ова епизода заударала је на завјеру страних судија у Суду и ОХР-а да на мала врата прогурају уставну реформу”.⁶⁵ Нажалост, ова одлука била је само једно од бројних нелегитимних мишљења.

119. Године 2010, Недим Адемовић, бивши шеф кабинета предсједника Уставног суда уз одобравање изјављује: „Уставноправни развој је искључиво посљедица међународног интервенционизма”.⁶⁶ У арогантном и апсурдном налету хвалисања, додао је: „Уставни суд БиХ дао је легитимитет многим наметнутим законима, успостављао је баланс између суверенитета БиХ и међународне управе”.⁶⁷ Идеја да стране судије сматрају да им је задатак да дају мишљења која ће задовољити стране званичнике, и „уравнотежити суверенитет“ и „међународну управу“, без обзира на диктате Устава, довољна је да уништи сваки кредибилитет који би судске одлуке иначе имале.

120. Уставни суд БиХ често се руга владавини права, игнорише јасне уставне обавезе и повинује се незаконитом октроисању закона одлукама високог представника, што је сасвим јасно супротно условима утврђеним за демократско доношење закона како је предвиђено Уставом БиХ.

121. Већина судија Уставног суда БиХ такође користи у уставу неутемељене поступке које покрећу бошњачки званичници са циљем даљег сужавања аутономије која је Републици Српској дата Дејтонским споразумом. Примјер безакоња Уставног суда је његова одлука о забрани Дана Републике Српске, празника којим се обиљежава дан

⁶² Schwartz, стр. 22.

⁶³ Schwartz стр. 23.

⁶⁴ Schwartz стр. 21.

⁶⁵ Matthew Parrish, *A Free City in the Balkans* (2010), стр. 153

⁶⁶ Интервју са Надимом Адемовићем, Ослобођење, 24. април 2010.

⁶⁷ *Id.*

оснивања Републике Српске 9. јануара 1992. године, око два мјесеца прије почетка грађанског рата у БиХ.

122. Дан Републике Српске је прослава постојања Републике Српске – постојања које је потпуно прихваћено Уставом БиХ. У закону којим се утврђује Дан Републике Српске изричито се наводи да се он „прославља као свјетовни празник“, а обиљежавање празника је стриктно на добровољној основи. Грађанима се не намеће било који аспект овог празника. Штавише, празник се већ дуги низ година прославља мирно.

123. Упркос томе, 2019. године, већина састављена од пет судија у односу на четири судије Уставног суда БиХ апсурдно утврђује да је Дан Републике Српске на неки начин супротан Уставу БиХ. Четворица од шест држављана БиХ у суду гласали су за Закон о Дану Републике Српске, али су гласови тројице страних судија, као и обично, били на страни гласова двојице бошњачких судија.

124. Судијска већина је нереално утврдила да Дан Републике Српске на неки начин крши одредбе Устава БиХ којима се забрањује дискриминација и конвенције о људским правима. У стварности, нема никакве дискриминације у прослави рођендана Републике Српске, ентитета признатог Уставом БиХ. Законом о Дану Републике Српске ни на који начин се не оцрњује ниједна етничка група или други политички субјекат, нити се друге групе и субјекти спречавају да одреде свој дан обиљежавања признања.

125. Одлука већине Уставног суда о Дану Републике Српске једноставно је без преседана. Земље широм Европе и њихове територијалне јединице прослављају јавне празнике којима се обиљежава дан од посебног значаја за припаднике вјерске или етничке групе - готово у свим случајевима, за припаднике најбројније групе у земљи или територијалној јединици. На примјер, њемачка покрајина Баварска, иначе Шмитова матична покрајина, има десет државних празника којима се празнују вјерски празници већинске хришћанске заједнице и ниједан државни празник којим се обиљежавају светковине значајне муслиманске мањине у држави.

126. У историји Европе, једини празник који је неки суд икада забранио наводећи забрану дискриминације је Дан Републике Српске. Идеја већине судија Уставног суда БиХ да су празници којима се обиљежавају дани од посебног значаја за одређену вјерску или етничку групу дискриминаторски нема никакво упориште у европском и међународном праву.

127. Како је наведено у једној студији Европског парламента из 2013. године: „Неколико уставних судова, рјешавајући наводно дискриминаторски карактер правила којима се недјеља и најважнији празници хришћанства проглашавају државним празницима, одбацили су ове предмете сматрајући да избор законодавца као такав није нерационалан с

обзиром на вјерску и историјску традицију друштва и чињеницу да су ови празници, временом, попримили секуларно значење“.

128. Према апсурдном образложењу судске већине, ниједна европска држава не би могла да прогласи Божић државним празником. Штавише, муслимански празници, који су тренутно државни празници у кантонима са бошњачком већином у БиХ, не би могли бити признати, јер би такви празници на неки начин „дискриминисали“ немуслимане. Чињеница да већина судија Уставног суда БиХ никада не би ни разматрала оспоравање оваквих празника показује да је одлука о Дану Републике Српске била чисто политички напад на Републику Српску.

129. Потпуно неоснована и незаконита одлука Уставног суда БиХ против Дана Републике Српске била је атак на уставни поредак БиХ. Нико — па ни Уставни суд — није изнад Устава. Институције Републике Српске једноставно не могу да сарађују са судијском већином у Уставном суду БиХ у којој доминирају странци када флагрантно прекорачује уставне границе својих овлашћења, настоји да наметне апсурдне и произвољне одлуке и иде, корак по корак, ка гашењу Републике Српске.

130. Одлука Суда о забрани Дана Републике Српске није једини пут да је Суд противправно покушао да Републику Српску ослаби. На примјер, Суд је ставио ван закона заставу, химну и грб Републике Српске. Такође, Суд покушава да Републику Српску лиши јавног земљишта које јој припада. Ниједна наведена одлука нема никакво упориште у тексту Устава БиХ.

131. Наведене одлуке Уставног суда БиХ, као и Одлука о привременој мјери којом се привремено ставља ван снаге Закон о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти у Републици Српској представљају покушај ревизије Дејтонског споразума и рушења Устава БиХ, чиме се дестабилизују будућност и просперитет земље. Као што је већ речено, БиХ може бити успјешна само ако се поштује Устав БиХ како је изворно усаглашен у Дејтону.